

Досвід країн Європейського Союзу для формування сервісної митниці в Україні

Макарова С. О.

аспірант кафедри адміністративного та митного права

Університет митної справи та фінансів

вул. Вернадського, 2/4, Дніпро, Україна

orcid.org/0000-0002-4745-5569

30956239753@ukr.net

Ключові слова: *сервіс, митна служба, сервісна послуга, сервісна митниця, євроінтеграція.*

Митна служба є елементом економічної системи держави, на яку покладено виконання традиційних функцій адміністрування у сфері оподаткування та регулювання зовнішньої торгівлі. Митні органи активно виступають як соціально-економічний інститут, у якому прояв надання послуг здійснюється у вигляді особливої форми державного сервісного обслуговування.

У сучасних умовах органи митної справи значно полегшують торгівлю, сприяють транзитним перевезенням, також можемо спостерігати збільшення товарообігу та пасажиропотоків через митний кордон України.

Регламентация відомостей і документів, що пред'являються, забезпечує правильне застосування вимог законодавства України з питань державної митної справи. Це означає, що поряд із виконанням традиційних функцій митні органи все активніше виступають як інститут сервісного обслуговування.

Останніми роками практика європейських країн активізується в поширенні нового типу митного органу – сервісної митниці. Її ідейні засади були сформульовані Всесвітньою митною організацією, яка не поділяє погляди щодо зміцнення акцентів роботи митниць до фіскальної спрямованості, орієнтованої на наповнення державного бюджету, оскільки саме це заважає розвивати сервісну функцію митної політики.

Згадаймо норми Міжнародної конвенції «Про спрощення та гармонізацію митних процедур» (Київська конвенція 1973 року) і Рамкові стандарти безпеки та світової торгівлі від 2005 року, які стали основою для реалізації сервісної функції держави, отже, стали підґрунтям для створення «сервісної держави». Необхідне розроблення теоретичних засад для реформування митниць Державної міграційної служби України щодо надання послуг у сфері державної митної служби на засадах прозорості й об'єктивності, спрямованих на сприяння торгівлі, зменшення можливостей для вчинення корупційних діянь, підвищення якості надання митних послуг та вдосконалення системи адміністрування митних платежів.

Концепція «сервісної митниці» – це особливий погляд на митну справу, тобто на встановлений порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль і митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, здійснення запобігання та протидії контрабанді, боротьбу з порушеннями митних правил, організацію діяльності органів доходів і зборів, які спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

The experience of the European Union on the formation of the customs service in Ukraine

Makarova S. O.

Postgraduate Student at the Department of Administrative and Customs Law

University of Customs Affairs and Finance

Vernadskyi str., 2/4, Dnipro, Ukraine

orcid.org/0000-0002-4745-5569

30956239753@ukr.net

Key words: *service, customs service, European integration.*

In modern conditions, the customs authorities significantly facilitate trade, facilitate transit transportation, and we can also observe an increase in the turnover of goods and passenger flows across the customs border of Ukraine. The regulation of the information and documents presented ensures the correct application of the requirements of the legislation of Ukraine on matters of state customs affairs. This means that along with the performance of traditional functions, customs authorities are increasingly acting as a service institution. In recent years, the practice of European countries has intensified in the spread of a new type of customs body – service customs. Its ideological principles were formulated by the World Customs Organization, which does not share the views on strengthening the emphasis of customs work on the fiscal focus, aimed at filling the state budget, because this is what prevents the development of the service function of customs policy.

Let us recall the norms of the International Convention “On the Simplification and Harmonization of Customs Procedures” (Kyoto Convention, 1973) and the Framework Standards of Security and World Trade from 2005, which became the basis for the implementation of the service function of the state, and therefore became the basis for the creation of a “service state”. The need to develop theoretical foundations for reforming the customs of the State Customs Service on the basis of transparency and objectivity, aimed at promoting trade, reducing opportunities for corruption, improving the quality of customs services, and improving the customs payment administration system.

The concept of “service customs” is a special view of customs affairs, i.e., the established procedure and conditions for the movement of goods across the customs border of Ukraine, their customs control and customs clearance, the application of mechanisms of tariff and non-tariff regulation of foreign economic activity, settlement of customs payments, maintenance of customs statistics, exchange of customs information, implementation of prevention and countermeasures against smuggling, fight against violations of customs rules, organization of activities of revenue and collection agencies aimed at implementing state policy in the field of state customs affairs.

Актуальність статті. Важко уявити сучасне життя без існування якісного сервісу. Світовий досвід розвитку економіки свідчить про необхідні зміни в економічній політиці, які передусім залежать від умов посилення дієздатності держави й ефективного виконання нею своїх функцій. Одним із найважливіших важелів цієї дієздатності є підвищення ефективності функцій органів держави. Особливу увагу варто звернути на органи Державної митної служби України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковий інтерес до проблеми «сервісної митниці» спостерігається у працях зарубіжних

дослідників: Л. Ашбарнера, А. Петігрю, Л. Фітцджеральда, Е. Ферлі, Г. Букерта, К. Політа. Нині перехід до сервісної митниці є одним з аспектів розвитку сервісної держави як такої. Дослідженню сутності «сервісної митниці» та «послуг у митній сфері» присвячені роботи й вітчизняних науковців: О.П. Федотова, І.А. Федотової, І.О. Бондаренко, Н.А. Литвин, Ю.О. Ренгач та інших.

Вклад основного матеріалу. Сучасний розвиток митної діяльності насамперед зумовлюється обраним державним напрямом. Останніми роками таким напрямом є євроінтеграція, яка стала основою та вектором реформування

багатьох національних державних органів і публічних сфер діяльності. Зокрема, відповідно до Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», реформа державної митної справи й інтеграція в митну спільноту Європейського Союзу є одним із першочергових пріоритетів упровадження в Україні європейських стандартів життя та виходу нашої країни на провідні позиції у світі [2].

Фактично, національні митниці наділені низкою повноважень, які направлені тією чи іншою мірою на обслуговування зовнішньоекономічних суб'єктів. Проте законодавство України в даній сфері суспільних відносин не вживає поняття «митна послуга» або «сервісна функція митних органів» [6].

Митна послуга розглядається як діяльність митних органів, направлена на управління митною справою, спрямована на захист економічної безпеки держави, розвиток її зовнішньоекономічних зв'язків, сприяння учасникам зовнішньоторговельної діяльності у здійсненні митного оформлення.

На необхідність змін вказує і специфіка діяльності митних органів, що склалася в сучасній зарубіжній практиці, у межах реалізації концепції «сервісної держави», яка проявляється в перебудові роботи митниць на принципах надання послуг учасникам зовнішньоекономічної діяльності.

Останніми роками практика європейських країн активізується в поширенні нового типу митного органу – сервісної митниці. Її ідейні засади були сформульовані Всесвітньою митною організацією, яка не поділяє погляди щодо зміцнення акцентів роботи митниць на фіскальну спрямованість, орієнтовану на наповнення державного бюджету, оскільки саме це заважає розвивати сервісну функцію митної політики [3].

Робота сервісних митниць, у свою чергу, має бути спрямована на спрощення митних процедур, формування нового напрямку митного контролю, побудованого на принципі сервісу та міжнародного обміну інформацією, запобігання та протидії корупції у фіскальних органах, підвищення професійної компетентності посадових осіб. Саме в такому вигляді нині представлена оновлена система митних органів більшості європейських країн [8].

У теорії серед груп принципів, на яких має будуватись діяльність сервісних митниць, виділяють дві основні: формування митного законодавства та методи роботи митних органів і посадових осіб. Так, норми, що регулюють функціонування оновлених митних органів, мають бути доступними для всіх осіб, спрощеними (з метою подальшого здійснення швидкого митного оформлення за мінімальних витрат осіб), мати стандартну форму, відповідати міжнародним митним стан-

дартам [4]. Водночас митниці зобов'язані уникати будь-яких корупційних дій, використовувати системи управління ризиками, підвищувати рівень обслуговування клієнтів, працювати із клієнтами на основі їхньої добровільної згоди, розвивати партнерство із приватними організаціями тощо.

Сервісна діяльність митних органів офіційно закріплена за цілою системою органів загальної та спеціальної компетенції в такій розвиненій європейській країні, як Франція. Так, у межах центрального апарату митниць діє Французький комітет зі спрощення процедур зовнішньої торгівлі, на рівні регіональних округів працюють управління митних зборів, до компетенції яких також належить надання низки послуг: видача дозволів, передбачених Митним кодексом Франції, під час здійснення зовнішньоторговельних операцій, видача сертифікатів на імпорт м'яса та молочних продуктів, зберігання морської іпотеки в портах тощо [5].

Окрім того, у кожному регіональному управлінні функціонують спеціальні підрозділи, які надають окремі види послуг. Наприклад, митні бюро обмеженої компетенції займаються операціями із прикордонних перевезень некомерційного характеру, а також із міжнародного туризму та національного каботажного плавання. У свою чергу, працівники центру з розмитнення самостійно направляються до виробників і власників товарів, що готуються до експорту, з метою здійснення всіх митних формальностей. Унаслідок цього значно прискорюється майбутня митна процедура, яка вже не передбачає необхідного розвантаження, розпакування та наступного навантаження товару.

Дані положення врегульовані детально Митним кодексом Франції. Наприклад, відповідно до розділу III (Articles 82 bis 82 sexies), окремо визначені товари, що привозяться на митницю, можуть зберігатися в зонах митного оформлення за наявності відповідного дозволу, який визначає умови такого зберігання, а також встановлює плату за придбання, обслуговування та ремонт установок, необхідних для надання відповідної послуги. Варто акцентувати увагу на тому, що така оплата не є частиною мита, що має конкретний законодавчий вимір, а вважається збором, що визначається шляхом співвідношення розміру та вартості наданих клієнту послуг [7].

Особливий підхід до надання митних послуг мають Нідерланди. У системі митних органів даної країни було сформовано спеціальний Центральний сервіс з імпорту й експорту (CDIU), який надає інформацію та послуги щодо підготовки та видачі ліцензій для імпорту, експорту та транзиту товарів, а також допомагає експортувати стратегічні товари.

Так, на офіційному сайті податкових органів Нідерландів, частиною яких є безпосередньо митниці, зазначається, що завданнями даного Сервісу є:

- надання інформації про процедуру подачі заявки на отримання ліцензії або про надання повідомлення;

- оформлення й опрацювання отриманих заявок;

- видача ліцензій;

- складання звітів про видані ліцензії [5].

Окрім цього, у країні діє Закон «Про стратегічні послуги», який деякою мірою регулює питання надання послуг відповідними органами в разі експорту або імпорту окремої категорії товарів через державний кордон. Так, Закон передбачає обов'язкову наявність ліцензії, яка видається вищезгаданим Центральним сервісом з імпорту й експорту від імені Міністра зовнішньої торгівлі та співробітництва, для надання посередницьких послуг щодо торгівлі товарами подвійного призначення із країнами Європейського Союзу та третіми країнами, а також брокерські послуги для товарів військового призначення.

Схожу практику надання митних послуг запровадила Данія. У державі у складі Податкової адміністрації діє Митне агентство, які в сукупності є частиною системи Міністерства податків. Завданням Митного агентства є надання послуг громадянам і підприємствам із метою полегшення процедури сплати ними необхідних митних зборів і податків, тобто спрощення всієї митної процедури в державі. У своїй політиці агентство керується Митним кодексом Європейського Союзу, оскільки Данія нині проводить законодавчу політику щодо його імплементації в національне право.

Через це пріоритетним напрямом розвитку датських митниць є комплексна модернізація інформаційних технологій із метою цілковитого

оцифрування всієї митної інформації, полегшення європейської торгівлі через державний кордон, ефективного та цілеспрямованого контролю над потоком товарів, що ввозяться або вивозяться з території Данії до Європейського Союзу [8].

Висновки. Аналіз європейського досвіду у сфері виконання митними органами сервісних функцій і його співвідношення з національною правовою доктриною наводить на думку про те, що такий підхід до митної політики має переважно диспозитивне підґрунтя. Тому першочергово організація діяльності митних органів у нашій країні мала напрямом чітке виконання ними адміністративних, контрольних і наглядових функцій у межах імперативного методу правового регулювання, який зберігається і зараз. Європейський же досвід свідчить про інший підхід до розуміння діяльності органів у даній сфері. Зокрема, базуючись на теорії «сервісної держави», низка європейських країн уже оновили свою правову систему з метою поєднання контрольно-наглядових і сервісних повноважень у межах правосуб'єктності митних органів.

Отже, учені підтримують думку щодо запровадження в дію нових сервісних митниць і зазначають, що в межах даної концепції митні органи будуть розглядатися як установи, орієнтовані на надання якісних митних послуг як державі, так і учасникам зовнішньоекономічної діяльності, та головною метою яких буде результативне сприяння зовнішній торгівлі, прискоренню і спрощенню митних процедур.

У результаті організація митної діяльності у вигляді сервісу стане пріоритетним завданням кожної держави, а терміни «митна справа» та «митне регулювання» у національному законодавстві, на думку вчених, варто буде вживати як складники категорії «митні послуги».

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративні послуги : посібник / В.П. Тимошук. Швейцарсько-український проєкт «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». Київ : ТОВ «Софія-А», 2012. 104 с
2. Литвин Н.А., Ренгач Ю.О. Шляхи вдосконалення діяльності митних органів у сфері надання адміністративних послуг. *Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур* : збірник тез II Науково-практичної інтернет-конференції, м. Хмельницький, 22 травня 2015 р. Хмельницький : Державний науково-дослідний інститут митної справи, 2015. 65 с.
3. Реформування митної системи України в умовах європейської інтеграції : монографія / О.Г. Мельник та ін. Львів : Міські інформаційні системи, 2018. 215 с.
4. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495–VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
5. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203–VI. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 184.
6. Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : угода, ратифікована Законом України № 1678–VII від 16 вересня 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#

7. Про схвалення Концепції залучення компаній (радників) до реформування митниць Державної фіскальної служби : розпорядження КМУ.
8. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>

REFERENCES

1. Administrative services : Manual / V. Tymoshchuk. Swiss-Ukrainian project “Support of decentralization in Ukraine – DESPRO”. К.: Sofia-A LLC, 2012. 104 p.
2. Customs Code of Ukraine : Law of Ukraine dated March 13, 2012 № 4495–VI. [Electronic resource]. Access mode: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
3. Lytvyn N.A. Ways to improve the activity of customs authorities in the sphere of administrative services / N.A. Lytvyn, Yu.O. Rengach // Research of theoretical aspects and development of a system for evaluating the effectiveness of customs procedures: Collection of theses of the II Scientific and Practical Internet conference (Khmelnyskyi, May 22, 2015). – Khmelnyskyi : State Research Institute of Customs Affairs, 2015. 65 p.
4. Melnyk O.G., Adamiv M.E., Todoshchuk A.V. Reforming the customs system of Ukraine in the conditions of European integration : monograph. Lviv : City Information Systems, 2018. 215 p.
5. On administrative services : Law of Ukraine dated September 6, 2012 № 5203–VI // Government courier. 2012. № 184.
6. On the approval of the Concept of involvement of companies (advisors) in reforming customs of the State Fiscal Service: Order of the CMU.
7. On the association between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand: Agreement ratified by Law of Ukraine № 1678–VII dated 16.09.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
8. Sustainable development strategy “Ukraine – 2020”: Decree of the President of Ukraine dated January 12, 2015 № 5/2015. [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>